

ДО 80-РІЧЧЯ
ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

ОСВІТЯНИН, НАУКОВЕЦЬ, КЕРІВНИК, НАТХНЕННИК

Микола Трохимович Масюк розпочав свої наукові пошуки аспірантом (1962 р.) на царині рекультивационного будівництва, коли техногенез сягнув "лихорадочного темпа розвитку людства" (Ферсман О.Є., 1934), особливо при розробці корисних копалин відкритим способом. Зазначимо, що площа земельного відводу Орджонікідзівського ГЗК становила на той час 25,4 тис. га, що за розмірами відповідає п'яти сільськогосподарським підприємствам Нікопольського району. До аспірантури М.Т. Масюк три роки працював головним агрономом колгоспу.

Першим науковий здобуток молодого науковця – формування біологічного напрямку рекультивационної, який передував введенню гірничотехнічного етапу під час відновлення техногенно сформованих "місячних" ландшафтів, які характеризуються "...неоднородністю и своеобразием экологических условий" (Масюк М.Т., 1977). Вивчення розривних порід літосфери молодий науковець проводив комплексними методами, що дозволило йому зібрати значний експериментальний матеріал та успішно захистити кандидатську дисертацію (1968 р.). Матеріали цих досліджень стали першим передвістям для вирішення багатьох питань біологічного, а згодом і гірничотехнічного відновлення порушених земель.

Найбільш значні "піонерні" дослідження пов'язані з визначенням мінералогії, фізичних і хімічних властивостей розривних порід літосфери, виявленням флористичного складу і на його основі рослинних ресурсів, пізнанням закономірностей формування природних фітоценозів, їх біопродуктивності та факторів, які обмежують розвиток рослин. Ці наукові надбання були основою для еколого-біологічного обґрунтування агроценозів на початкових етапах освоєння рекультивованих земель.

Академік М.Т. Масюк дослідив ресурси і продуктивність агроценозів у Дніпропетровській області. Вивчив основні ґрунтово-екологічні закони, фундаментальні концепції та біоекологічну орієнтацію в сільському господарстві з урахуванням регіональних особливостей Придніпров'я.

Микола Трохимович сформував уявлення про генезис еродованих ґрунтів, з'ясував тенденції в змінах типів водних режимів і екологічних ресурсів, провів районування

Дніпропетровської області з виділенням пшеничної, кукурудзяної і пшенично-кукурудзяної зон, на основі якого намічено диференційовані підходи до визначення стратегії і тактики адаптованих систем землеробства; проаналізував гумусний стан чорноземів і накреслив шляхи його оптимізації, надаючи особливої ролі свіжій органічній речовині; запропонував учення про біологічні капіляри для оцінки ґрунтогенезу.

М.Т. Масюк очолював наукову школу з рекультивациі земель, яку свого часу за-сновав його вчитель – професор М.О. Бекаревич, та створив нову наукову школу з агроекології.

М.Т. Масюк є співзасновником унікального дослідного біостаціонару на Запорізькому кар'єрі Орджонікідзевського ГЗК. Наукові розробки щодо гірничотехнічного етапу рекультивациі (селективна розробка родючого шару чорнозему південного та розривних порід, формування напрямів рекультивациі, стратиграфія відновленого культурного ландшафту та профілю рекультивованого шару тощо) та принципи моделювання фітомеліоративних агроценозів на різних варіантах відновлених земель (техноземи, літоземи), особлива роль багаторічних бобових трав у створенні біогенного середовища на едафотопі, сформованих розривними породами, формування складних тонконогово-бобових агроценозів на нефітоксичних породах – це неповний перелік проблемних питань, які почали вирішуватися за участі і під керівництвом М.Т. Масюка з 1971 року.

У подальшому науковий колектив Проблемної лабораторії з рекультивациі земель працював над 250 варіантами та їх похідними комбінаціями схем, моделей на опорних пунктах і дослідних полях Верхньодніпровського ГМК, шахтних полях м. Павлоград, Кривбаса, Курського та Керченського залізничних басейнів.

Зазначимо, що М.Т. Масюк зі своїми учнями (О.О. Мицик, П.В. Волох, В.В. Кулінич) плідно розвинув ідею К.К. Гедройця (1909 р.) про родючість генетичних горизонтів чорнозему, що стало основою для визначення нормативів селективної розробки родючого шару зональних ґрунтів Придніпровського району.

Академік М.Т. Масюк сформував теоретико-методологічне уявлення про родючість техногенних літоземів (порід), агроекосистем у фітомеліоративний період, визначив їх екологічний об'єм і біотичну ємність, розширив та поглибив зміст терміна “агроекосистема”, разом з колегами виявив та описав 15 еколого-біологічних ефектів на техногенно відновлених землях. Під керівництвом М.Т. Масюка досліджено екологічні ресурси і продуктивність агроценозів у Дніпропетровській області, обґрунтовано одержання в агроекологічних зонах високих урожаїв пшениці озимої, кукурудзи тощо.

В останні роки свого життя плідно працював над ученням про біосферу і ноосферу на базі біогеохімічної основи В.І. Вернадського. Разом з науковцями університету мотивував сучасну геологічну роль “живого вещества” в перетворенні літоземів (“...область былых биосфер”, за В.І. Вернадським, 1967) в едафотоп за рахунок матеріальних та енергетичних зв'язків у фітомеліоративний період освоєння рекультивованих земель.

У Миколи Трохимовича, як ученого, педагогічного працівника і господарника, було багато прекрасних якостей – порядність, делікатність, скромність. Вони повною

мірою виявилися, коли він був активним громадським діячем, працював проректором з наукової роботи, ректором.

14 років Микола Трохимович стояв коло університетського керма. З його приходом наче влили свіжу кров у життєву систему університету, адже М.Т. Масюк фонтанував ідеями, проектами, захоплював ними оточуючих, зокрема і керівництво – обласне і республіканське.

М.Т. Масюку завжди було притаманне відчуття нового; і все, що здавалося йому перспективним, він відстоював і підтримував енергійно. За його ініціативи і безпосередньої участі в 1991 році колишній ДСГІ (далі ДДАУ, нині ДДАЕУ) отримав статус державного аграрного університету, у числі шести найкращих із 104 на той час сільськогосподарських інститутів СРСР.

Для 90-х років ХХ ст. характерним було значне розширення і поглиблення міжнародних зв'язків Дніпропетровського агроуніверситету з профільними установами зарубіжжя. Окремі контакти попередньої діяльності змінено на систематичну роботу з багатьма ВНЗ у країнах Європи, Азії, Америки, що стало яскравою ознакою міжнародного визнання Дніпропетровського агроуніверситету.

Особливого значення розвиток міжнародних зв'язків набув з відкриттям в університеті (1999 р.) нової спеціалізації “Економіка навколишнього середовища”, оскільки це диктувалося не тільки часом, а й підкріплювалось інтеграцією з міжнародною науковою програмою TEMPUS-TACIS за участі відомих учених університетів Іспанії та Великобританії.

Із 1993 року в агроуніверситеті почала працювати економічна школа Річарда Айві “Основи бізнес-майстерності і вступ у світову економіку”, яку було організовано спільно з університетом Західного Онтаріо (Канада).

Чергове міжнародне визнання відбулося 1995 року, коли в Брюсселі на конкурсі європейських освітніх проектів 110 претендентів на отримання гранта був обраний ДДАУ. Успіх було підтверджено і закріплено в 1997, 1998 роках у Брюсселі та Турині. Отже, дев'яності роки минулого століття стали роками розширення та поглиблення міжнародних зв'язків з освіти та аграрного виробництва, зі стажування викладачів та студентів за кордоном.

Випускники ДДАУ набули можливості одержувати другу вищу освіту.

11 травня 1995 р. агроуніверситет отримав Державну ліцензію на право здійснення освітньої діяльності. За результатами ліцензування та атестації ДДАУ визнано акредитованим у повному обсязі за найвищим – IV рівнем акредитації.

Одним із пріоритетних напрямів роботи М.Т. Масюка було створення умов для роботи науковців, аспірантів та здобувачів. 30 березня 1992 року за наказом ВАК СРСР № 140-в було вперше за всю історію існування навчального закладу відкрито спеціалізовану вчену раду Д 08.804.02 зі захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю “Загальне землеробство”.

У 1997 р. спеціалізовану раду доповнено новою спеціальністю – “Екологія”. 1993 року відкрито спеціалізовану вчену раду зі захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук, за два роки – кандидата економічних наук, а за рік цій раді дозволено захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. У 1999 році відкрито спеціалізовану раду

ВОНИ ЖИВУТЬ В ПАМ'ЯТІ НАШІЙ

на здобуття наукового ступеня кандидата ветеринарних наук. Робота спеціалізованих учених рад із захисту наукових дисертацій значно зміцнювала статус агроуніверситету.

Значну увагу М.Т. Масюк приділяв новим формам організації навчального процесу, оснащенню наукових та навчальних лабораторій сучасним обладнанням, організації науково-дослідного Інституту агроекології ДДАУ (1991 р.), створенню науково-дослідних стаціонарів з рекультивації земель у гірничодобувних регіонах чорноземної зони. Відкривалися нові спеціалізації, які пов'язані з агробізнесом, сервісним обслуговуванням зарубіжної сільськогосподарської техніки, переробкою сільськогосподарської продукції, зокрема м'яса, молока, управління землевпорядкуванням, земельне право, маркетинг.

Науково-педагогічна діяльність Миколи Трохимовича Масюка отримала заслужене визнання: він став відмінником освіти України, нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, "За заслуги" III ступеня, медалями, грамотами.

Масюк Микола Трохимович – дійсний член УААН, Академії інженерних наук України, Петровської академії наук і мистецтва (Росія), Нью-Йоркської академії наук (США), Заслужений працівник вищої школи України, Лауреат Премії Ради Міністрів СРСР і Премії вищої школи СРСР. М.Т. Масюк плідно працював головою секції Придніпровського наукового центру НАН України, у Головній раді та Президії ВАК України.

Радою Бібліографічного інституту (США) М.Т. Масюка визнано "Людиною 2000 року".

Не одне покоління студентів з вдячністю згадуватиме Миколу Трохимовича – свого викладача, який щедро ділився з ними знаннями, давав високі уроки ґрунтознавства, агроекології, біосферології, рекультивації, дарував духовність, чистоту і світло.

А.С. КОБЕЦЬ, П.В. ВОЛОХ, Ю.І. ГРИЦАН,
П.К. ОХМАТ, М.П. ГОНЧАРЕНКО